

УДК 349.6(477)
ББК 67.307(4УКР)

Т33

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Теоретичні та практичні аспекти реалізації екологічного, земельного, аграрного права в умовах сталого розвитку України : матеріали «круглого столу» (Харків, 2 груд. 2016 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Право, 2016. – 328 с.

ISBN 978-966-937-103-4

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 2 грудня 2016 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного та аграрного права України.

УДК 349.6(477)
ББК 67.307(4УКР)

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016

© Оформлення. Видавництво «Право», 2016

ISBN 978-966-937-103-4

ЗМІСТ

НАУКОВІ ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

Андрейцев В. І.

РЕАЛІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОКТРИН ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА:
КОНЦЕПТИ МЕТОДОЛОГІЇ.....13

Гетьман А. П.

КОНЦЕПЦІЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЕКОЛОГІЧНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ 17

Арістова І. В., Шульга М. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО
ТА АГРАРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ:
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....25

Балюк Г. І.

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ЧИ ЕКОЛОГІЧНЕ
«БЕЗПРАВ'Я»?.....29

Срмоленко В. М.

ПРО ЗВИЧАЄВЕ ПОХОДЖЕННЯ НОРМ СУЧАСНОГО
АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ НАГОРОД.....37

Кірін Р. С.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ
ГІРНИЧОЇ СПРАВИ.....39

Костицький В. В.

СУЧАСНИЙ ЗМІСТ ЕКОЛОГІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ.....42

Кулинич П. Ф.

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....45

Носік В. В.

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ
ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ
І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ.....48

Румянцев Ф. П.	ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ВОДНЫХ ОБЪЕКТОВ ОТ МАССОВЫХ КОТТЕДЖНЫХ ЗАСТРОЕК В ВОДООХРАННЫХ ЗОНАХ	181
Савчук О. О.	ІНВЕСТИВАННЯ ЛІСІВ: АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА	185
Сидор В. Д.	ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	188
Соколова А. К.	ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВОД.....	190
Статівка А. М.	ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ	194
Сустнов Є. П.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ	198
Ткаченко О. М.	ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС	201
Уркевич В. Ю.	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВЕДЕННЯ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	204
Устюкова В. В.	СОХРАНЕНИЕ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	206
Федорович В. І.	ДО ПИТАННЯ ПРО ЮРИДИЧНУ ДОЛЮ ЗЕМЕЛЬ ЛІКВІДОВАНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ	209

Федчишин Д. В.	ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ (РЕАЛІЗАЦІЇ) ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ.....	212
Харитонова Т. Є.	НОТАРІАЛЬНЕ ПОСВІДЧЕННЯ ДОГОВОРУ ЕМФІТЕВЗИСУ	214
Черемнова А. І.	ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ	217
Черкашина М. К.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ ДЖЕРЕЛ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СНД: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	220
Шарапова С. В.	ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В АСПЕКТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	226
Шахов В. С.	ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ІНСТИТУТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ.....	228
Шевєрдіна І. М.	ЮРИДИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МІСЬКИЙ ЛІС»	231
Шеховцов В. В.	ЩОДО ПІДСТАВ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ АКВАКУЛЬТУРИ.....	234
Шомпол О. А.	ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ.....	237
Шульга М. В., Ігнатенко І. В.	ГЕНЕЗА ЮРИСДИКЦІЇ МІСЦЕВИХ РАД У ГАЛУЗІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	240
Щербина Є. М., Гессель А. О.	РОЗМІЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ РЕКЛАМИ НА ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНКАХ – ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	244
Ярмак З. В.	«ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНФЛІКТ» ТА «ЕКОЛОГІЧНИЙ СПР»: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ.....	248

Реалізація Концепції передбачена до 2020 року, а джерелом фінансування є кошти Державного бюджету України, проте абсолютно відсутній економічний розрахунок витрат на реалізацію запропонованих заходів.

Все вище наведене, на нашу думку, дозволяє зробити припущення про те, що реалізація подібних концепцій зовсім може зруйнувати природоохоронну сферу на рівні діяльності держави.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні: Закон України від 16.10.2012 р. № 5456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013 р. – № 46. – Ст. 640.

2. Про основні засади державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності: Закон України № 877-V від 5 квітня 2007 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.

3. Про внесення змін у Податковий кодекс України та деякі законодавчі акти України щодо податкової реформи: Закон України № 71-VIII від 28.12.2014 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 7-8, № 9 – Ст. 55.

Шульга Михайло Васильович

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри земельного
та аграрного права

Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
член-кореспондент НАПрН України;

Ігнатенко Ірина Володимирівна

кандидат юридичних наук, асистент
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ГЕНЕЗА ЮРИСДИКЦІЇ МІСЦЕВИХ РАД У ГАЛУЗІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Як відомо, сучасне регулювання земельних відносин на місцевому та регіональному рівнях забезпечується діяльністю органів місцевого

самоврядування, які взаємодіють з місцевими органами державної влади. Правовий статус цих органів у конституційному механізмі державного регулювання земельних відносин складний. Будучи представницьким конституційним органом місцевої влади із власною компетенцією, вони згідно із законом можуть наділятися делегованими повноваженнями державної виконавчої влади. Водночас за Конституцією України, ці органи виступають суб'єктом здійснення прав власника на землю від імені Українського народу.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин закріплені різними нормативними правовими актами. При визначенні компетенції органів місцевого самоврядування, які об'єктивно повинні бути юридично компетентні, найчастіше використовуються суміжні поняття, які необхідно не тільки розмежувати, але і змістовно визначити. Це, наприклад: «предмети відання», «компетенція», «повноваження», «питання місцевого значення». Дефініція «предмети відання» виступає як базовим, так і об'єднує всі інші поняття, а отже, можна говорити, що воно виступає по відношенню до інших перерахованих вище термінів, як загальне до частки.

За радянських часів компетенція місцевих органів державної влади і державного управління в галузі регулювання земельних відносин (обласних, районних, міських, селищних та сільських рад) була визначена нормами глави 2 Земельного кодексу УРСР (1970 р.). Названі ради та їх виконавчі комітети мали здійснювати право управління, тобто право безпосереднього відання землями, і право розпорядження ними в межах підвідомчої території. Реалізація управлінської функції безпосередньо пов'язувалась з веденням обліку земель, реєстрацією землекористувань, плануванням використання земель, веденням землеустрою, здійсненням контролю за використанням земель, вирішенням земельних спорів та ін. Окрім того названі органи здійснювали в межах підвідомчої території і розпорядницькі функції щодо земель: визначали цільове призначення земель, надавали землю в користування та припиняли право користування нею.

Зберігаючи правонаступність, ЗК УРСР (1990 р.) залишив місцеві ради у складі органів, які здійснюють державне управління у галузі використання і охорони земель. Компетенція кожної з місцевих рад визначена цим Кодексом за територіальною ознакою,

тобто вони реалізували свої повноваження як у межах, так і за межами населених пунктів. Іншими словами ці повноваження у сфері земельних відносин діяли на всій території ради як адміністративно-територіальної одиниці.

Окремо, ст. 5 ЗК УРСР (1990 р.) передбачала, що розпоряджаються землею ради, які в межах своєї компетенції надають земельні ділянки у володіння або користування та вилучають їх. Наявність такого припису фактично звужувала компетенцію цих органів, оскільки, як відомо, розпорядницькі дії можуть здійснюватися і в інших випадках. Так, згідно зі ст. 4 Земельного кодексу УРСР (1990 р.) віднесення земель до категорій, зазначених у ст. 3 цього Кодексу, провадилось відповідно до їх цільового призначення. Переведення з однієї категорії до іншої здійснюється у разі зміни цільового призначення цих земель. Віднесення земель до відповідних категорій і переведення їх з однієї категорії до іншої, провадилось органами, які приймають рішення про надання цих земель у володіння або користування. Формування ж, наприклад, земель запасу як окремої категорії теж здійснювалося за рішенням рад, які в цих випадках ні надавали, ні вилучали відповідних земельних ділянок.

Земельний кодекс України в редакції від 13 березня 1992 р. фактично продублював положення попереднього кодексу, визначаючи компетенцію місцевих рад у галузі регулювання земельних відносин. Його особливість полягала в тому, що згідно зі ст. 5 повноваження щодо передачі, надання та вилучення земельних ділянок місцеві ради могли передавати відповідно органам державної виконавчої влади або виконавчим органам місцевого самоврядування. Як і в попередніх кодексах в ЗК України (1992 р.) компетенція місцевих рад у галузі регулювання земельних відносин була «прив'язана» до території відповідної ради. Саме в межах території сільської, селищної, районної, обласної ради конкретна рада мала здійснювати повноваження, визначені законом, на всій території ради як адміністративно-територіальної одиниці.

Наведений підхід був змінений чинним ЗК України. Повноваження місцевих рад визначені приписами глави 2 ЗК України окремо від повноважень органів державної виконавчої влади, передбачених главою 3 ЗК України.

У Перехідних положеннях до ЗК України встановлено, що до проведення розмежування земель між державою і територіальними громадами (земель державної та комунальної власності) право розпорядження землею за межами населених пунктів здійснюють органи державної влади, а у межах населених пунктів – сільські, селищні, міські ради. Такий підхід законодавця означає, що регулятивна діяльність органів місцевого самоврядування у галузі земельних відносин може здійснюватися лише в межах територіальної громади. Верховна Рада України фактично відмовилась від такої категорії, як «територія відповідної ради» тим самим обмеживши можливість розвитку таких територій за рахунок надходжень від використання землі. Обмеження юрисдикції органів місцевого самоврядування стосовно розпорядження землями тільки в межах населених пунктів фактично зменшувало матеріальну основу місцевого самоврядування, що і стало однією з передумов для проведення децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування.

Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р., передбачено, що реформування має здійснюватися, в тому числі і в сфері земельних відносин, шляхом: 1) створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень; 2) розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності; 3) розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади та ін. Сутність реформи з децентралізації влади полягає в передачі низки повноважень від державних органів – органам місцевого самоврядування, в тому числі і в галузі земельних відносин.

Юрисдикція органів місцевого самоврядування у сфері державного регулювання земельних відносин за чинним земельним законодавством передбачає реалізацію нормотворчої, координаційної, дозвільної, реєстраційної та розпорядчої функцій. В останньому випадку йдеться про розпорядчі дії передовсім щодо земель, які перебувають у комунальній власності територіальних громад.